

РЕЙТИНГИ КРАЇН ЗА РІВНЕМ ІТ-СФЕРИ ЯК ІНДИКАТОРИ РОЗВИТКУ АКТУАЛЬНИХ ФОРМ СУСПІЛЬНОГО БАГАТСТВА

© 2015 КОЛОМІЄЦЬ Г. М., ДІДОРЧУК І. Л.

УДК 330.522

Коломієць Г. М., Дідорчук І. Л. Рейтинги країн за рівнем ІТ-сфери як індикатори розвитку актуальних форм суспільного багатства

Мета статті – на основі визначення змісту суспільного багатства в контексті інституційної парадигми охарактеризувати напрями трансформації структури його форм за допомогою встановлення спряженості індексів мережевої готовності, розвитку людського потенціалу, глобальної конкурентоспроможності. У статті обґрунтовано, що суспільне багатство за сучасних умов набуває нової актуальної структури форм, в якій провідну роль відіграють знання, інформація, здібності людини, що втілюються в інноваційних продуктах. Проаналізовано взаємозв'язок між показниками розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій, людського розвитку та конкурентоспроможності країн світу. Визначено, що ефективність відтворення об'єктів суспільного багатства, основана на масштабі виробництва, замінюється на інновації та створення знань, що означає зміну правила поєднання виробника – суб'єкта багатства зі специфічно-історичним засобом виробництва – інформацією, знанням. Перспективою подальших досліджень є визначення напрямів інституційних перетворень структури форм багатства країни з урахуванням визначених тенденцій його актуальних трансформацій.

Ключові слова: суспільне багатство, інформаційно-комп'ютерні технології, людський розвиток, глобальна конкурентоспроможність, інноваційний розвиток.

Рис.: 1. **Табл.:** 7. **Бібл.:** 22.

Коломієць Ганна Миколаївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії та економічних методів управління, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: 52-melen@mail.ru

Дідорчук Ірина Леонідівна – старший викладач кафедри міжнародної економіки та світового господарства, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: didorchuk-irina@yandex.ru

УДК 330.522

Коломієць А. Н., Дідорчук І. Л. Рейтинги стран по уровню IT-сферы как индикаторы развития актуальных форм общественного богатства

Цель статьи – на основе определения содержания общественного богатства в контексте институциональной парадигмы охарактеризовать направления трансформации структуры его форм с помощью установления сопряженности индексов сетевой готовности, развития человеческого потенциала, глобальной конкурентоспособности. В статье обосновано, что общественное богатство в современных условиях приобретает новую актуальную структуру форм, в которой ведущую роль играют знания, информация, способности человека, воплощающиеся в инновационных продуктах. Проанализирована взаимосвязь между показателями развития информационно-компьютерных технологий, человеческого развития и конкурентоспособности стран мира. Определено, что эффективность воспроизводства объектов общественного богатства, основанная на масштабе производства, заменяется на инновации и создание знаний, означает изменение правила соединения производителя – субъекта богатства со специфически историческим средством производства – информацией, знанием. Перспективой дальнейших исследований является определение направлений институциональных преобразований структуры форм богатства страны с учетом определенных тенденций его актуальных трансформаций.

Ключевые слова: общественное богатство, информационно-компьютерные технологии, развитие общества, глобальная конкурентоспособность, инновационное развитие.

Рис.: 1. **Табл.:** 7. **Библ.:** 22.

Коломієць Анна Николаевна – доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры экономической теории и экономических методов управления, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразіна (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: 52-melen@mail.ru

Дідорчук Ірина Леонидовна – старший преподаватель кафедры международной экономики и мирового хозяйства, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразіна (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: didorchuk-irina@yandex.ru

UDC 330.522

Kolomiets G. M., Didorchuk I. L. Countries Ratings by the Level of IT-Sphere as Indicators for Development of Topical Forms of Social Wealth

The article is aimed, on the base of determination of the content of social wealth in the context of institutional paradigm, to describe transformation directions of its forms structure through establishing contingency of network readiness indices, human development, global competitiveness. The article substantiates that social wealth in contemporary conditions takes a new topical structure of forms, in which the leading role act knowledge, information, human capacities, which are being implemented in innovative products. The article analyzes relationship between the indicators of development of information-computer technology, human progress and the competitiveness of the world countries. It has been determined that efficiency of reproduction of public wealth, based on the scale of production, is being replaced by the innovation and knowledge creation, which means changing the rules for connecting producer as wealth entity with a specific historic means of production – information and knowledge. Prospect of further research is identifying the directions for institutional change of the forms structure in terms of the country's wealth, taking into account specific trends of its topical transformations.

Key words: social wealth, information-computer technology, society development, global competitiveness, innovative development.

Pic.: 1. **Tabl.:** 7. **Bibl.:** 22.

Kolomiets Ganna M. – Doctor of Science (Economics), Professor, Professor of the Department of Economic Theory and economic management methods, V. N. Karazin Kharkiv National University (pl. Svobody, 4, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: 52-melen@mail.ru

Didorchuk Iryna L. – Senior Lecturer of the Department of International Economics and World Economy, V. N. Karazin Kharkiv National University (pl. Svobody, 4, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: didorchuk-irina@yandex.ru

Суспільне багатство, його форми і чинники зростання є постійним об'єктом економічних досліджень. Метаморфози його структури потребують розвитку і відповідних методів дослідження, а також правил вимірювання. Оскільки суспільне багатство необхідно вивчати в динаміці, методи дослідження повинні забезпечувати компаративність в часі та просторі. Усе це обумовлює доцільність залучати до аналізу і розглядати індекси, які все більше складаються в систему і дозволяють доповнити всебічний розгляд глобальних трансформацій структури форм суспільного багатства.

Розвиток теоретичних уявлень про суспільне багатство, його сутність, зміст, джерела зростання і закономірності зміни його форм належить до провідних напрямів світової економічної думки. Методологічні основи сучасних підходів до його визначення вироблено класиками політичної економії, У. Петті, Ф. Кене, Д. Рікардо, А. Смітом, К. Марксом. Автори сучасних досліджень виокремлюють нові тенденції у відтворенні, нагромадженні суспільного багатства, різним чином наголошуючи на зростанні провідної ролі в цьому процесі інтелекту людини, знань, інформації, інновацій. Такі дослідження містяться в роботах науковців А. Горца, Е. Тофлера, Е. Фелпса, В. Геєця, С. Балацького, Р. Нуреева, Ю. Латова, В. Іноземцева, Н. Пліскевича.

Відповідно до того, як змінюється структура суспільного багатства, методологічні підходи до визначення його змісту в актуальній формі, змінюється і методологія його вимірювання. Саме наявність адекватних оцінок складових національного багатства створює надійне підґрунтя для економіко-теоретичного аналізу цього складного феномена. Це, зокрема, підходи, запропоновані ще наприкінці ХХ сторіччя групою фахівців Світового банку: А. Кунте, К. Гамільтоном, Д. Діксоном, М. Клементсом, згідно з якими національне багатство представляє собою показник, що обчислюється за трьома складовими – природний капітал, людські ресурси і виробничі активи [1]; підходи до обчислення багатства на основі розширеного трактування його складу дослідниками Л. Абалкіним, С. Глазьевим [2]; сучасні комплексні методологічні розробки вчених Інституту економіки та прогнозування НАН України та Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України: В. Гейця, А. Гриценка, О. Барановського, С. Дорогунцова [3, 4] та інших. Методологічно перспективними є дослідження І. Бобух [5, 6], в яких автор вирізняє інформаційний потенціал як елемент багатства: «Досить специфічним елементом національного багатства, вагомим якого в сучасному житті суспільства постійно зростає, є інформаційний потенціал країни. Це проявляється, по-перше, збільшенням частки вартості інформаційного компонента в загальному обсязі засобів виробництва і предметів споживання і, по-друге, підвищенням ролі функцій, які виконує інформація в економічній системі» [6, с. 71].

Значні можливості для визначення кількісних та якісних характеристик актуальних форм суспільного багатства, співставлення їх відповідно до країн і регіонів, надають результати комплексних дослідницьких програм і проектів, статистичних ресурсів, баз даних, які вимірюють різні аспекти розвитку суспільного ба-

гатства. Так, порівняльну оцінку рівня суспільного багатства можна отримати в узагальненій формі за допомогою Індексу Глобальної Конкурентоспроможності (*The Global Competitiveness Index*) за версією Всесвітнього економічного форуму [7] і в персоніфікованій формі за допомогою Індексу Розвитку Людського Потенціалу (*Human Development Index*), який складається Програмою Розвитку Організації Об'єднаних Націй [8].

Розвиток інформаційної сфери відображається в індексах, які виокремлюють важливі чинники, що впливають на ІТ-сферу, дають можливість зіставити результати розвитку інформаційної сфери в різних країнах і тим самим задають певні правила виходу на ефективну траєкторію її розвитку. Існує декілька всесвітньо визнаних індексів, що розраховуються організаціями за різними методиками: Міжнародного Телекомунікаційного Союзу (*International Telecommunication Union*) – Індекс Розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у країнах світу (*ICT Development Index*). [9], Міжнародної організації (*World Wide Web Foundation*) – Індекс розвитку Інтернету в країнах світу (*The Web Index*) [10], Всесвітнього Економічного Форуму (*World Economic Forum*) – Індекс мережевої готовності [11]. Але те, що ІТ-рейтинги відображають процес перетворення структури суспільного багатства, її актуальної форми, яка створюється в новітній економіці, усвідомлено не повною мірою.

Мета статті – на основі визначення змісту суспільного багатства в контексті інституційної парадигми охарактеризувати напрями трансформації структури його форм за допомогою установлення спряженості індексів мережевої готовності, розвитку людського потенціалу, глобальної конкурентоспроможності.

Вивчення сучасних теоретико-методологічних підходів до переосмислення складного феномена багатства, який має ознаку зростаючої багатоаспектності досліджень, та беручі до уваги, що, як зауважує А. Гриценко, «для сучасного етапу характерна розгорнута взаємодія економічного і соціального як нерозривно пов'язаних і в той же час відносно самостійних сфер» [12], багатство в широкому сенсі необхідно визначити як суспільне, а його зміст – як сукупність вироблених, присвоєних і нагромаджених предметних, соціальних, духовних і діяльнісних форм буття людини в навколишньому світі. Виокремлення форм багатства в його актуальних формах безпосередньо пов'язане зі способом вироблення, присвоєння і нагромадження, залежно від такого фактора, який є актуальним з точки зору забезпечення результативності за певних умов. Його актуальна структура відображає склад і систему підпорядкованості цінностей, що обумовлено конкретно-історичними умовами нагромадження суспільного багатства. Сучасні тенденції зміни структури форм суспільного багатства визначаються в умовах, коли стан економічної системи у світі характеризується як перехідний чи трансформаційний. М. Кастельс надає визначення глобальній економіці як такій, що має відмінності від світової, оскільки, на відміну від попередніх етапів розвитку світового господарства, коли процес нагромадження капіталу відбувався по всьому світові, сучасна глобальна еконо-

міка здатна працювати як єдина система в режимі реального часу і в масштабі планети [13, с. 105]. Техніко-технологічним підґрунтям цього є розповсюдження інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ).

Інформаційно-комп'ютерні технології перетворюють господарську діяльність, економічні відносини. Зміни, що відбуваються у процесі вироблення, привласнення і нагромадження економічного суспільного багатства, стосуються перевизначення його основних частин відносно ролі у виробленні доданої вартості як втіленні власне справжнього економічного зростання багатства. Виникає перевизначення витрат, що створюють вартість [14, с. 73, 128], коли провідна роль у створенні доданої вартості переходить до робітників, які продукують інновацію. Оскільки на сучасному етапі ринкові відносини продовжують відігравати вирішальну роль, здібності до такої діяльності приймають вартісну форму, форму людського капіталу, який починає відігравати все більше вирішальну роль [14, с. 128, 129]. Отже, існує певна спряженість процесу поширення ІКТ та зміни соціально-економічних відносин зі створення суспільного багатства. Цей процес у своєму розвитку проходить низку етапів.

Ексклюзивний I етап – ІКТ були ексклюзивною формою виробництва, яка суттєво не впливала на господарську систему,

Інтенсивний II етап – ІКТ поширюються, її переваги стають все більш явними порівняно з традиційними, темпи їх впровадження зростають.

Інтересийний III етап – традиційні форми виробництва перетворюються на основі ІКТ, а норми і правила взаємодії господарюючих суб'єктів, що ними обумовлюються, стають домінуючими.

Розвиток ІТ технологій суттєво перетворює життя людини, зокрема:

- ✦ збільшуючи доступність інформації, знань і безперервність особистого освітнього розвитку; така можливість, зокрема, поширюється за рахунок створення нової моделі інноваційного університету, масових відкритих онлайн-курсів, які було започатковано Стенфордським університетом у 2012 р. у межах проекту Coursera, на теперішній час кількість таких проектів у світі невпинно зростає (освітні онлайн-проекти Великобританії — платформа *Futurelearn*, Німеччини — *Iversity*, Австралії — *Open2Study*, загальноєвропейський проект *Openup Ed*), що надає можливість долучатися до найкращих інтелектуальних освітніх ресурсів значній кількості людей по всьому світі; у 2015 р. тільки на базі *Coursera* представлено 1005 навчальних курсів, а кількість людей, що отримали освіту, становить більше 12 мільйонів, зареєстровані користувачі є представниками 196 країн світу; подальший розвиток технологій надає можливості з формування індивідуальних траєкторій навчання, враховування специфіки засвоєння інформації користувачем, дозволяє виокремлювати найталановитіших студентів [15].

- ✦ породжуючи нові форми і режими зайнятості в часі та просторі;
- ✦ інтегруючи робочий і вільний час;
- ✦ розширюючи економічну свободу вибору людини.

Найпереконливіше про вищезначені зміни свідчить виникнення та поширення фрілансу – як нової форми зайнятості, його глобальний ринок безперервно зростає. Так, за оцінками Elance, 34% зайнятого населення в США складають фрілансери, а Україна є головним ринком фрілансу в Європі, за оцінкою найбільшої у світі біржі фрілансерів *Upwork*; до 2020 р. оборот світового ринку фрілансу зростає до 46 млрд дол. США, кількість фрілансерів складе до 60% від загальної пропозиції на ринку праці у світі [16].

Розширення економічної свободи вибору людини проявляється також у виникненні так званої *економіки сумісного споживання*, коли краудфандінгова індустрія надає людям, установам, бізнесу можливість вільно поєднуватися в межах різних проектів, створюючи принципово новий ринок капіталу, який у 2014 р. продемонстрував високі темпи зростання і дорівнював 16,2 мільярдів доларів США, 6,7% з яких відносяться до категорії «Бізнес і підприємництво», а інші припадають на соціальні ініціативи, кіно і театральне мистецтво, нерухомість, музику [17]. Це свідчить про створення нового інвестиційного середовища, яке поєднує як традиційні інститути фінансування, так і ті, що тільки утворюються завдяки новим можливостям.

Власне синтетичним критерієм суспільного багатства і є розвинута людська особистість. З цього приводу К. Маркс, чий методологічний підхід є насущними для сучасних досліджень актуальних форм суспільного багатства, зазначав: «Насправді ж, якщо відкинути обмежену буржуазну форму, чим же іншим є багатство, як не універсальністю потреб, здібностей, засобів споживання, продуктивних сил і т. д. індивідів, створеною універсальним обміном? Чим іншим є багатство, як не повним розвитком панування людини над силами природи, тобто як над силами так званої «природи», так і над силами його власної природи? Чим іншим є багатство, як не абсолютним виявленням творчих обдарувань людини, без яких-небудь інших передумов, крім передумов історичного розвитку, що робить самоціллю цю цілісність розвитку, тобто розвитку всіх людських сил як таких, безвідносно до будь-якого *завдалегідь встановленого* масштабу? Людина тут не відтворює себе в якій-небудь одній тільки визначеності, а виробляє себе у всій своїй цілісності, вона не прагне залишатися чимось остаточно усталеним, а знаходиться в абсолютному русі становлення» [18, с. 476]. Характерною особливістю сучасної трансформації актуальних форм суспільного багатства і перспективою їх розвитку є саме перехід до все більшого розвитку здібностей людини на основі інформаційно-комп'ютерних технологій, який транслюється як у показники зростання економічного багатства, що набуває матеріальну форму послуг, провідну роль серед яких відіграють саме інформаційні послуги, так і в нагромадження здібностей людини, що

не можуть бути відчуженими – здібності до переробки інформації, до комунікаційної взаємодії в межах глобального господарського простору, здібності до взаємодії в глобальному середовищі, здібності до організації пошуку рішення без задалегідь визначеної проблеми, здібності до перетворення до переробки інформації на інноваційний продукт. Виникає нове правило поєднання виробника, який може бути охарактеризований як мережевий виробник (табл. 1) зі специфічно-історичним засобом виробництва — інформацією. На користь цього дослідник В. Іноземцев зазначає, що «перехід від праці до творчості являє собою умову і сутність постеконімічної трансформації» [19]. Відповідно до цього результативність нагромадження все більшою мірою забезпечується не тільки в процесі виробництва, а й в процесі споживання. Це, у свою чергу, виокремлює актуальні здібності суб'єкта нагромадження як виробника та як споживача, які проходять впродовж своєї еволюції низку етапів (див. табл. 1). Перехід до нового типу виробництва, привласнення і нагромадження суспільного багатства визначається тим, що речова форма суспільного багатства все більше втрачає своє значення, а послуги, зокрема інформаційні, як обмін діяльністю, – починають домінувати в структурі виробництва.

Оскільки зміна правила такого поєднання здійснюється на основі інформаційно-комп'ютерних технологій, то становлення актуальних форм суспільного багатства обумовлено розгортанням правил, норм і процедур в низку техніко-технологічних і соціально-економічних інститутів, що є взаємоузгодженими і взаємопов'язаними. А це дозволяє визнати доцільним аналіз індексів ІТ-сфери як індикатора інституціоналізації актуальних форм суспільного багатства.

Незважаючи на те, що рівень цін на послуги телефонії та широкосмугового Інтернету має тенденцію до зниження, лідируючі позиції в рейтингу займають розвинуті країни з високим рівнем доходу. Індекс у розвинутому світі в середньому вдвоє вищий, ніж у країнах, що розвиваються.

Індекс розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (*ICT Development Index*) – комплексний показник, розрахований за методикою Міжнародного телекомунікаційного союзу, дозволяє здійснювати моніторинг країн за розвитком інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) і скласти рейтинг з понад 160 країн. Індекс вибудовується на основі 11 показників, згрупованих за трьома субіндексами (табл. 2).

«За останні 15 років революція у сфері ІКТ привела до безпрецедентного глобального розвитку. Технологічний прогрес, розгортання інфраструктури і зниження цін обумовили стрімке зростання доступу і підключення мільярдів людей по всьому світу до ІКТ. У 2015 році налічувалося більш ніж 7 мільярдів абонентів мобільного стільникового зв'язку по всьому світу, у порівнянні з менш ніж 1 мільярдом у 2000 році. 3,2 мільярди людей використовують Інтернет, з яких 2 млрд – із високорозвинутих країн. ІКТ буде грати ще більш значущу роль у майбутньому порядку денному розвитку після 2015 року, спрямованому на досягнення цілей сталого розвитку, оскільки світ рухається все швидше і швидше в напрямку цифрового суспільства. Наша місія полягає у створенні по-справжньому інклюзивного інформаційного суспільства для всіх, забезпечуючи високоякісні дані та статистику для оцінки і зіставлення прогресу», – зазначає Брахіма Сану, Директор Бюро розвитку електров'язку Міжнародного телекомунікаційного союзу [22]. Україна постійно підвищує місце в рейтингу (рис. 1, табл. 3).

Аналіз даних за субіндексами показує, що зростання розповсюдження мережі Інтернет в Україні відбувається за рахунок збалансованого зростання всіх його складових – доступу, використання та зростанню навичок (табл. 4).

Відповідно до даних, отриманих на основі цього індексу, можна визначити тенденції в загальному розвитку мережі Інтернет, не виокремлюючи при цьому бізнес-середовище чи сферу державного управління.

Міжнародна організація *World Wide Web Foundation* розробила Індекс розвитку Інтернету, за яким порів-

Таблиця 1

Зміни характеристик суб'єктів суспільного багатства

Характеристики суб'єкта як виробника суспільного багатства	Характеристики суб'єкта як споживача
1) навчена робоча сила: здатність адаптуватися до трудових процесів, функціональна грамотність; засвоєння кодексу поведінки, необхідного для збереження соціальних зв'язків	1) масовий навчений споживач: відрізняє корисні товари від шкідливих; не інфантильний;
2) складна робоча сила: здатність швидко навчатися та перенавчатися, здатність до самостійного використання нових знань, здатність змінювати місто роботи, проживання (підвищення мобільності)	2) масовий культурний споживач: здатність самостійно обирати необхідні товари, здатність вибирати дійсно необхідне
3) науково-технічна робоча сила: здатність приймати інноваційні рішення	3) універсальний споживач: здатність розуміти цінність нестандартних продуктів; здатність обирати і приймати відповідальні рішення
4) мережева робоча сила: виробник, що відтворює сам себе, «самопідприємець»	4) мережевий споживач: споживач, націлений на саморозвиток

Джерело: складено авторами за [20, 21].

Структура індексу розвитку інформаційно-комунікаційних технологій

Субіндекс	Показник	Питома вага показника	Питома вага субіндексу
Доступ до ІКТ	– фіксованого телефонного зв'язку на 100 жителів	0,20	0,40
	– mobile-стільникового телефонного зв'язку на 100 жителів	0,20	
	– міжнародний інтернет-трафік на інтернет-користувача	0,20	
	– частка домашніх господарств з комп'ютером	0,20	
	– частка домашніх господарств, що мають доступ до мережі Інтернет	0,20	
Використання ІКТ	Відсоток осіб з використанням інтернету	0,33	0,40
	Фіксований (провідний) – broadband інтернет-зв'язку на 100 жителів	0,33	
	Wireless широкосмугового зв'язку на 100 жителів	0,33	
Навички у сфері ІКТ	Рівень грамотності дорослого населення	0,33	0,20
	Вторинний валовий коефіцієнт охоплення	0,33	
	Третинний валовий коефіцієнт охоплення	0,33	

Джерело: складено авторами за [22, р. 226].

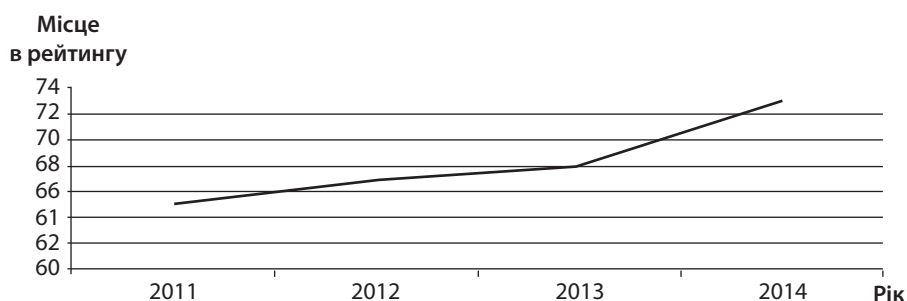

Рис. 1. Динаміка розвитку ІКТ в Україні за субіндексами

Джерело: складено авторами за [22, р. 43–45].

Таблиця 3

Динаміка розвитку ІКТ в Україні за Індексом розвитку інформаційно-комунікаційних технологій

Рік	Місце в рейтингу	Значення індексу
2010	67	4,40
2011	68	4,64
2012	71	4,97
2013	73	5,15

Джерело: складено авторами за [22, р. 43–45].

Таблиця 4

Динаміка розвитку ІКТ в Україні за субіндексами

Субіндекси	2012 р.		2013 р.	
	Рейтинг	Індекс	Рейтинг	Індекс
Доступ до ІКТ	71	6,51	70	6,16
Використання ІКТ	101	1,80	100	2,11
Навички у сфері ІКТ	13	9,23	13	9,23

Джерело: складено авторами за [22, р. 43–45].

нуються країни світу. На його основі вимірюється рівень розвитку і впливу Інтернету на різні складові суспільного життя. Індекс складається з чотирьох складових:

- ✦ проникнення, в якому враховується рівень і інтенсивність використання Інтернету як похід-

на від якості комунікаційної та інституційної інфраструктури;

- ✦ свободи і відкритості, що відображає рівень реалізації прав на отримання інформації, безпеку і конфіденційність Інтернету;
- ✦ якості контенту – з огляду на розвиток національного сегмента Інтернету;
- ✦ права і можливості – як визначення впливу Інтернету на економічний, політичний і соціальний розвиток держави.

У рейтингу розвитку Інтернету у 2014 р. Україна посіла 46 місце з 86 країн (табл. 5).

Таблиця 5

Динаміка розвитку Інтернету в Україні за Індексом розвитку Інтернету

Країна	Рейтинг	Проникнення	Якість контенту	Свобода і Відкритість	Права і Можливості
Україна	46	59,29	34,61	54,86	29,76

Джерело: [10].

Рейтинг значною мірою висвітлює соціогуманітарний вплив Інтернету. Найбільш повно процес розвитку

ІТ-сфери представлено за допомогою Індексу мережевої готовності, оскільки він охоплює 53 параметри, які інтегровані в чотири субіндекси. По-перше, це дозволяє відстежити, наскільки середовище в країні сприяє створенню умов розвитку ІТ-сфери, а відповідно і нових інститутів суспільного багатства. До уваги береться політико-правова складова, а саме: ефективність правотворчої діяльності; закони, що регулюють ІКТ; незалежність судів і ефективність вирішення суперечностей, складність правової системи, захист інтелектуальної власності і рівень піратства, програмне забезпечення і частка встановленого програмного забезпечення, кількість процедур і кількість днів для забезпечення виконання контрактів. Бізнес-умови враховують існування новітніх технологій і венчурного капіталу, рівень відсоткової ставки доходу, кількість днів і процедур для започаткування бізнесу, інтенсивність конкуренції, ін-

тенсивність конкуренції, розвиток вищої освіти, якість шкіл менеджменту, державну підтримку новітніх технологій. По-друге, це надає можливість проаналізувати передумови готовності до використання, фінансову доступність, інфраструктуру та ультраструктуру розвитку ІТ-галузі, а саме: виробництво електроенергії, покриття мобільних мереж, міжнародний Інтернет-трафік на користувача, безпечні Інтернет сервери.

Тіснота зв'язку між розвитком ІТ-галузі, визначеним за Індексом мережевої готовності та Індексом розвитку людського потенціалу буде значною в групі країн, орієнтованих на інновації за індексом глобальної конкурентоспроможності (табл. 6).

Ефективність відтворення об'єктів суспільного багатства, основана на масштабі виробництва, замінюється на інновації та створення знань (табл. 7).

Таблиця 6

Рейтинги країн світу згідно з Індексом людського розвитку та Індексом мережевої готовності

Країна	Індекс людського розвитку				Індекс мережевої готовності			
	2011 р.		2014 р.		2011 р.		2014 р.	
Норвегія	0,943	1	0,944	1	5,59	7	5,70	5
Австралія	0,929	2	0,933	2	5,29	17	5,40	18
Нідерланди	0,910	3	0,915	4	5,60	6	5,79	4
США	0,910	4	0,914	5	5,56	8	5,61	7
Нова Зеландія	0,908	5	0,910	7	5,36	14	5,27	20
Канада	0,908	6	0,902	8	5,51	9	5,41	17
Ірландія	0,908	7	0,899	11	5,02	25	5,07	26
Ліхтенштейн	0,905	8	0,889	18				
Німеччина	0,905	9	0,911	6	5,32	16	5,50	12
Швеція	0,904	10	0,898	12	5,94	1	5,93	3
Швейцарія	0,903	11	0,917	3	5,61	5	5,62	6
Японія	0,901	12	0,890	17	5,25	18	5,41	16
Гонконг	0,898	13	0,891	15	5,25	13	5,60	8
Ісландія	0,898	14	0,895	13	5,33	15	5,30	19
Південна Корея	0,897	15	0,891	15	5,47	12	5,54	10
Данія	0,895	16	0,900	10	5,70	4	5,50	13
Ізраїль	0,888	17	0,888	19	5,24	20	5,42	15
Бельгія	0,886	18	0,881	21	5,13	22	5,06	27
Австрія	0,885	19	0,881	21	5,25	19	5,26	22
Франція	0,884	20	0,884	20	5,12	23	5,09	25
Словенія	0,884	21	0,874	25			4,60	36
Фінляндія	0,882	22	0,879	24	5,81	3	6,04	1
Іспанія	0,878	23	0,869	27	4,54	38	4,69	34
Італія	0,874	24	0,872	26	4,17	48	4,18	58
Люксембург	0,867	25	0,881	21	5,22	21	5,53	11
Сінгапур	0,866	26	0,901	9	5,86	2	5,97	2
Чехія	0,865	27	0,861	28	4,33	42	4,49	42
Велика Британія	0,863	28	0,892	14	5,50	10	5,54	9
Греція	0,861	29	0,853	29	3,99	59	3,95	74
ОАЕ	0,846	30	0,827	40	4,77	30	5,20	24

Джерело: складено авторами за [11, 22].

Рейтинги країн світу згідно з Індексом глобальної конкурентоспроможності та інноваційним субіндексом

Країна	Загальний індекс ГК		Інноваційний субіндекс	
	Місце в рейтингу	Рейтинг	Місце в рейтингу	Рейтинг
Австралія	23	5,12	14	5,16
Австрія	21	5,15	26	4,61
Бельгія	19	5,20	15	5,14
Велика Британія	10	5,43	9	5,28
Німеччина	4	5,53	3	5,61
Гонконг	7	5,46	23	4,80
Греція	31	4,69	32	4,14
Данія	12	5,33	10	5,25
Ізраїль	27	4,98	8	5,29
Ірландія	24	5,11	19	4,98
Ісландія	29	4,83	27	4,58
Іспанія	33	4,59	35	4,09
Італія	43	4,46	28	4,35
Канада	13	5,31	24	4,77
Корея	26	4,99	22	4,82
Люксембург	20	5,20	18	5,04
Нідерланди	5	5,50	6	5,46
Норвегія	11	5,41	13	5,16
Нова Зеландія	16	5,25	25	4,66
ОАЕ	17	5,24	21	4,83
Португалія	38	4,52	30	4,16
Сінгапур	2	5,68	11	5,19
США	3	5,61	4	5,59
Тайвань	15	5,28	16	5,06
Фінляндія	8	5,45	5	5,50
Франція	22	5,13	20	4,97
Швейцарія	1	5,76	1	5,78
Швеція	9	5,43	7	5,45
Японія	6	5,47	2	5,66
Естонія	30	4,74	31	4,15

Джерело: складено авторами за [22, р. 15, 16; 22, р. 8–38].

ВИСНОВКИ

Таким чином, розвиток новітньої економіки змінює актуальну структуру форм суспільного багатства, де головну роль починають відігравати інформація, знання, здібності його суб'єкта до створення інноваційного продукту, відбувається зміна правила поєднання мережевого виробника зі специфічно-історичним засобом виробництва – інформацією. У системі метрик цього процесу важливе значення має індекс ІТ-галузі, корельований з індексом людського розвитку. Узагальнено це знаходить відображення і в індексі глобальної конкурентоспроможності: найвищі щаблі займають країни, які забезпечують інноваційний тип розвитку суспільного багатства. Перспективою подальших досліджень є визначення напрямів інституційних перетворень струк-

тури форм багатства країни з урахуванням визначених тенденцій його актуальних трансформацій. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Kunte A. Estimating National Wealth: Methodology and Results / A. Kunte, K. Hamilton, J. Dixon, M. Clements. – Washington, D. C. : The World Bank, 1998. – 45 p.
2. Глазьев С. Ю. Уроки очередной российской революции: крах либеральной утопии и шанс на «экономическое чудо» / С. Ю. Глазьев. – М. : Издательский дом «Экономическая газета», 2011. – 576 с.
3. Капіталізація економіки України : наук. доп. / [В. М. Геєць, А. А. Гриценко, О. І. Барановський та ін.] ; за ред. В. М. Геєця, А. А. Гриценка ; Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2007. – 218 с.
4. Національне багатство України / За ред. С. І. Дорогунцова. – К. : РВПС України НАН України, 2005. – 224 с.

5. **Бобух І. М.** Пропорції та перспективи формування національного багатства України : монографія / І. М. Бобух ; НАН України ; Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2010. – 372 с.

6. **Бобух І. М.** Визначення взаємозалежності компонентів національного багатства / Бобух І. М., Луцков В. О. // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 5. – С. 68 – 78. – С. 71.

7. The Global Competitiveness Report 2015–2016 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2015-2016>

8. Human Development Report 2014 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-2014>

9. Measuring the Information Society Report 2014 [Electronic resource]. – Mode of access : https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/publications/mis2014/MIS2014_without_Annex_4.pdf

10. Индекс Развития Интернета в странах мира – The Web and Rising Global Inequality [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://thewebindex.org/report/>

11. Global Information Technology Report 2015 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2015/>

12. **Гриценко А. А.** Реализация принципа справедливости в социально-экономическом развитии общества / Андрей Андреевич Гриценко / [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://refleader.ru/jgeotrbebotrma.html>

13. **Кастельс М.** Информационная эпоха: экономика, общество и культура / Мануэль Кастельс / Пер. с англ. под науч. ред. О. И. Шкаратана. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с. – С. 105.

14. **Гриценко А. А.** Развитие форм обмена, стоимости и денег / Андрей Андреевич Гриценко. – К. : Основа, 2005. – 192 с.

15. **Сараев В.** Неленинский университет миллионов / Виталий Сараев // Эксперт. – 2014. – № 28 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://expert.ru/expert/2014/28/neleninskij-universitet-millionov/>

16. **Нестерчук Я.** Вице-Президент Upwork (Elnance-Odesk): «Украина – главный рынок IT-фрилансеров в Европе» / Яна Нестерчук [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://igate.com.ua/news/7738-vitse-prezident-upwork-elance-odesk-ukraina-glavnyj-rynok-it-frilanserov-v-evrope>

17. Massolution's Crowdfunding Industry Report: в 2015 году объем Краудфандингового рынка достигнет \$34,4 миллиарда [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://crowdsourcing.ru/article/massolution_s_crowdfunding_industry_report_v_2015_godu_obem_kraudfandingovogo_rynka_dostignet

18. **Маркс К.** Экономические рукописи 1857 – 1859 годов (Первоначальный вариант «Капитала») / Карл Маркс // Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. – Изд. второе. – М. : Издательство политической литературы, 1968. – Т. 46, ч. I. – 559 с.

19. **Иноземцев В. Л.** Расколота цивилизация / В. Л. Иноземцев. – М. : Academia: Наука, 1999. – 724 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://modernlib.ru/books/inozemcev_v/

20. **Васильчук Ю.** Человек в инновационной экономике XX века / Ю. Васильчук. – М., 1994. – 127 с.

21. **Горц А.** Нематериальное. Знание, стоимость и капитал. К критике экономики знаний / А. Горц / Пер. с нем. и фр. М. М. Сокольской ; Гос. ун-т – Высшая школа экономики. – М. : Изд. дом гос. ун-та – Высшей школы экономики, 2010. – 208 с.

22. ICT FFIagctusr e&s The world in 2015 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/facts/ICTFactsFigures2015.pdf>

REFERENCES

Bobukh, I. M. *Proportsii ta perspektyvy formuvannia natsionalnoho bahatstva Ukrainy* [The proportions and perspectives to the national wealth of Ukraine]. Kyiv, 2010.

Bobukh, I. M., and Lutskov, V. O. "Vyznachennia vzaiemozalezhnosti komponentiv natsionalnoho bahatstva" [Defining the interdependence of the components of the national wealth]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 5 (2012): 68-78.

Glazev, S. Yu. *Uroki ocherednoy rossiysskoy revoliutsii: krakh liberalnoy utopii i shans na «ekonomicheskoe chudo»* [Lessons another Russian revolution: the collapse of the liberal utopia and the chance to "economic miracle"]. Moscow: Ekonomicheskaya gazeta, 2011.

"Global Information Technology Report 2015". <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2015/>
Gritsenko, A. A. "Realizatsiia printsipa spravedlivosti v sotsialno-ekonomicheskomykh razvitiy obshchestva" [The implementation of the principle of fairness in socio-economic development of society.]. <http://refleader.ru/jgeotrbebotrma.html>

Gritsenko, A. A. *Razvitiye form obmena, stoimosti i deneg* [The development of forms of exchange value and money]. Kyiv: Osнова, 2005.

Gorts, A. *Nematerialnoe. Znaniye, stoimost i kapital. K kritike ekonomiki znaniy* [Intangible. Knowing the cost and capital. Critique of Knowledge Economy]. Moscow: Izd. dom gos. un-ta - Vyshey shkoly ekonomiki, 2010.

"Human Development Report 2014". <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-2014>

Heiets, V. M. et al. *Kapitalizatsiia ekonomiky Ukrainy* [The capitalization of Ukraine's economy]. Kyiv, 2007.

"Indeks Rozvytku Internetu v krainakh svitu – The Web and Rising Global Inequality" [Internet Development Index in the world – The Web and Rising Global Inequality]. <http://thewebindex.org/report/>

Inozemtsev, V. L. "Raskolotaia tsivilizatsiia" [Broken civilization]. http://modernlib.ru/books/inozemcev_v/

"ICT FFIagctusr e&s The world in 2015". <http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/facts/ICTFactsFigures2015.pdf>

Kastels, M. *Informatsionnaia epokha: ekonomika, obshchestvo i kultura* [The Information Age: Economy, Society and Culture]. Moscow: GU VShE, 2000.

Kunte, A. et al. *Estimating National Wealth: Methodology and Results*. Washington: The World Bank, 1998.

"Massolution's Crowdfunding Industry Report: v 2015 godu obyem Kraudfandingovogo rynka dostignet \$34,4 milliarda" [Massolution's Crowdfunding Industry Report: in 2015 the market will reach Kraudfandingovogo \$ 34,4 billion]. http://crowdsourcing.ru/article/massolution_s_crowdfunding_industry_report_v_2015_godu_obem_kraudfandingovogo_rynka_dostignet

Marks, K., and Engels, F. "Ekonomicheskie rukopisi 1857-1859 godov (Pervonachalnyy variant «Kapitala»)» [Economic Manuscripts 1857-1859 years (The original version of "Capital")]. In *Sochineniia*. Moscow: Izdatelstvo politicheskoy literatury, 1968.

"Measuring the Information Society Report 2014". https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/publications/mis2014/MIS2014_without_Annex_4.pdf

Nesterchuk, Ya. "Vitse-Prezident Upwork (Elnance-Odesk): «Ukraina – glavnyy rynek IT-frilanserov v Evrope»" [Vice President Upwork (Elnance-Odesk): «Ukraine – the main market of IT-freelancers in Europe"]. <http://igate.com.ua/news/7738-vitse-prezident-upwork-elance-odesk-ukraina-glavnyj-rynok-it-frilanserov-v-evrope>

Natsionalne bahatstvo Ukrainy [The national wealth of Ukraine]. Kyiv: RVPS Ukrainy NAN Ukrainy, 2005.

Saraev, V. "Neleninskij universitet millionov" [University Neleninsky million]. <http://expert.ru/expert/2014/28/neleninskij-universitet-millionov/>

"The Global Competitiveness Report 2015-2016". <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2015-2016>

Vasilchuk, Yu. *Chelovek v innovatsionnoy ekonomike XX veka* [The man in the innovation economy of the twentieth century]. Moscow, 1994.